

Dagboek over Tinus Voorwinden van 3 augustus 1943 tot 2 februari 1944, samengesteld door Piet Voorwinden en Hen Barth, respectievelijk vader en zwager van Martinus Voorwinden. Zij bezochten hun zoon en zwager in Duitsland, tijdens zijn ziekbed en overlijden en bij de begrafenis in Schweningen.

Dinsdag 3 augustus 1943

's Morgens om half 7 vertrokken Martinus Voorwinden en Arie Stam, voor de verplichte **Arbeitseinsatz** naar Duitsland.

Na een paar dagen bereikten zijn Schweningen am Neckar, Zuidwest Duitsland. Een stadje van 25000 inwoners, 20 km zuidelijk van Stuttgart en ongeveer 40 km van de Zwitserse grens. Ze werden daar beiden tewerkgesteld op een voormalige vuurwerkfabriek van J.G. Mehne en kwamen in een nieuw Lager te liggen.

Nog diezelfde dag zocht Tinus zijn vriend Jan Liefwaard op. Jan was al zes weken langer in Duitsland en was ook op een voormalige vuurwerkfabriek geplaatst, de Mesu Fabrik en ondergebracht bij Ernst Messner Arminstraße 38, Schweningen. Tinus zocht Jan op en maakte ook kennis met Frau Messner en haar dochter Lotte. Hij werd al gauw, evenals Jan in de familiekring opgenomen. Ze werden daar als gezinsleden bejegend en hadden met elkander veel plezier. Tinus z'n brieven waren een en al lof, hij kon het er prima vinden en vond het in het geheel geen straf om zo ver van huis te zijn.

Eind oktober '43 kregen we van Tinus bericht dat hij met maagklachten naar de dokter geweest was en dat een foto uitgemaakt had dat hij een maagzweer had. Dat hij vanaf 3 oktober veertien dagen in het lager gelegen had en daarna voor een rustkuur in een ziekenhuis in Schweningen was opgenomen. Zijn brieven bleven opgewekt, ook de Duitse brieven die Lotte Messner ons zond waren niet triestig. Tinus was nog steeds de vrolijke, opgewekte jongen.

Frau Messner bezocht hem wekelijks. Lotte tweemaal per week en Jan Liefwaard, zijn trouwe vriend, dagelijks. Ze brachten dan steeds versnaperingen of bloemen voor hem mee en ook van hetgeen hij lustte, uit de pakketten van thuis. Ook bezochten Arie Stam en zijn vrienden uit het Lager hem dikwijls. Hij schreef dan opgetogen naar huis dat het dan wel een 'een vergadering geleeke'. De zusters, waar hij veel plezier mee had, zeiden dan: 'Wat hangen die Hollanders toch aan elkaar.' Zover ging alles nog goed.

Half december '43 ontvingen we een Duitse Brief van Lotte dat Tinus met diphteritis in een ziekenhuis in Villingen, 10 km van Schweningen, was opgenomen. Tinus was 10 december uit het ziekenhuis te Schweningen ontslagen: zijn rustkuur was teneinde.

Lotte had hem de laatste dag nog bezocht en Tinus had haar gezegd dat hij het ziekenhuis moest verlaten terwijl hij nog steeds papkost kreeg en zich helemaal nog niet beter voelde. Lotte besprak dit met de zuster en wenste de dokter te spreken, wat niet lukte. Ze ging vervolgens regelrecht naar de huisdokter. Deze had gezegd: 'Laat hem er maar rustig uit komen, dan zal ik hem naar een maagspecialist in Rottweil sturen'. Zover mocht het helaas niet komen. Tinus nam op vrijdag 10 december zijn intrek bij fam. Messner. De andere morgen probeerde hij op te staan, wat hem niet mocht gelukken, daar hij koortsig was en een ontstoken keel had. Zondags was het al van dien aard dat hij zeer moeilijk sprak. Op maandag, de 13e december, constateerde de dokter diphteritis. Frau Messner belde toen met het Stedelijk Ziekenhuis te Villingen dat ze een jongeman in huis had, die opgenomen moest worden en de beste behandeling moest hebben, zij stond borg voor de kosten. Tinus was ernstig ziek. Met Kerstmis ontvingen we weer een brief van Lotte, gedateerd 16 december. Er was een kleine verandering ten goede ingetreden, de dokter gaf weer enige

hoop. Elke dag belde ze het ziekenhuis en volgens haar had Tinus een lieve zuster. Ze zouden alles voor Tinus doen, alles waar hij behoefte aan had of zou krijgen.

Op 31 december kwam er weer een Duitse brief: 'Tinus had het gewonnen, hij was de crisis te boven, volgens de dokter', schreef Lotte.

Ze mochten hem niet bezoeken, wegens besmettingsgevaar, maar ze stuurde hem elke dag een korte groet per brief, waar hij heel blij en gelukkig mee was.

Vader Voorwinden kreeg op 4 januari 1944 een telefoontje via een 'grensganger'. Met Tinus ging het goed, hij was volgens de dokter buiten levensgevaar. Zijn maag was achteruit gegaan, maar dat was voor later zorg, eerst moest de diphteritis genezen zijn, dan zou er weer een foto van zijn maag gemaakt worden. Mogelijk kwam hij dan met ziekte verlof naar Holland.

Op 12 januari belde Cees (de grensganger) weer. Met Tinus ging het nog steeds vooruit, zijn hart was wat zwak, daarvoor kreeg hij druppeltjes.

In de week van 15 tot 22 januari kregen we twee eigenhandig geschreven brieven van Tinus, die nog steeds getuigen van zijn oude optimisme. Hij schreef: 'Wat een ziekte was dat zeg, wat ben ik daar zwak van geworden - Ik voel me zo slap als een bies'. Maar vooruit, hij leeft nog. Die brieven waren geschreven op 4 en 9 januari. Diezelfde week ontvingen we een Duitse brief van Lotte, het kon met Tinus niet beter gaan, hij kon weer veel eten. Maar vanwege besmettingsgevaar mochten ze hem nog steeds niet bezoeken.

Aan het einde van die week, waarin we de opgewekte brieven ontvingen kwam een onheilspellend telegram.

Zaterdag 22 Jan.

'Met Tinus slimmer, mogelijk komen.

Fam. Messner

's Avonds kregen we een telefoontje van de 'grensganger': 'Tinus zijn hart werkt niet goed, de dokter vindt het beter dat zijn vader eens komt.

Op dinsdagmorgen 25 januari gaan Vader en Henk Barth vanuit Den Haag naar Duitsland waar zij op woensdagochtend om elf uur aankwamen.

Ze werden door Frau Messner en Lotte allerhartelijkst verwelkomd. 'het ging goed met Tinus'. Nadat de mannen een telefoontje naar Holland gezonden hadden. 'Ben goed aangekomen, Tinus iets beter', gingen ze, na een stevig maal, opgetogen, per auto naar Villingen. Daar vonden ze Tinus en dat viel hun hard tegen. het was niet meer de opgewekte jongen die 3 augustus vorig jaar van huis vertrok.

Hij kon zeer moeilijk spreken, werd kunstmatig gevoed omdat zijn slik organen ook verlamd waren. Een 70 cm lange slang was door zijn mond in zijn lichaam geduwd. Zijn armen kon hij nauwelijks bewegen, nadat zijn hele lichaam verlamd was geweest.

Zijn hoofd was volkomen helder. Als Vader van tijd tot tijd eens tegen hem sprak, lachte hij eens gelukkig en maakte zich meestal met een schudden van zijn hoofd en andere gebaren verstaanbaar, omdat spreken voor hem moeilijk was.

Als Frau Messner of Lotte eens iets vertelden, lachte hij ook vergenoegd.

De volgende dag (donderdag) bezochten we hem weer. Het ging weer aardig; de dokter gaf weer veel hoop. Op vrijdagmiddag was hij zeer spraakzaam. Hij moest spreken zo goed en zo kwaad als het ging en hij gaf een relaas hoe hij geleden had.

Begin januari had hij veel brieven geschreven en dat ging na 9 januari niet meer, hij was niet meer in staat om te schrijven: zijn armen en benen verlamden en hij kon niet meer zien en ook niets eten.

Hij zei: 'Vijf keren... dacht ik....voor Nico's'.

Toen zei hij nog: 'Duitse mensen...prima....mensen'.

Toen hij nog wat wilde zeggen lukte dat niet meer, hoeveel moeite hij ook deed.

En Vader wilde hem niet verder vermoeien. Frau Messner kon die nacht niet slapen, ze had gezien dat het met Tinus niet goed ging.

Zaterdag gingen Vader, Henk en Jan Liefwaard hem weer bezoeken.

Vader groette hem en vroeg: 'Tinus hoe gaat het?' Hij schudde toen meewarig het hoofd.

Toen vader vroeg wat hem scheelde, zei hij niets, dat ging niet meer, maar hij streek met zijn hand over zijn borst en weer op zijn hart. Hij trachtte tevergeefs slijm op te brengen.

Tinus heeft niets meer gesproken. Kwart over vijf vertrokken Vader en de anderen en hebben hem niet meer levend meer mogen zien.

Half tien belde de dokter dat Tinus om half zes, op 29 januari 1943 te Villingen gestorven was.

De begrafenis op 1 februari 1943

Dinsdag 1 februari is het lichaam van Martinus Voorwinden per auto van Villingen overgebracht naar Schwenningen, waar hij op het Waldfriedhof (begraafplaats) boven in de bergen zijn laatste rustplaats zal vinden.

Een droeve stoet gaat langs de berghelling. Vlak achter de baar schrijdt een predikant (in toga met baret en zijn boek onder de arm) Een man tussen 50 en 60 jaar met een kunstbeen (oorlogsinvaliden van '14-'18). Dan Vader, Henk, Jan Liefwaard, Frau Messner, Lotte en familie van hen, de chef van de fabriek Mehne en vele anderen. En dan nog tachtig Hollanders die allen werkzaam waren op de fabrieken te Schwenningen en voor deze droeve gebeurtenis vrij gekregen hadden, om hun landgenoot naar zijn laatste rustplaats uit te dragen. Kransen en bloemen bedekten de baar.

Stadtpfarrer Schäfer leidde de uitvaart en sprak een grafrede uit:

Onze God, die alleen onsterfelijkheid heeft, zij eer van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen

Gebod

Schriftlezing: Psalm 97 en Openb. 7: 9-17

Toespraak

Bedroefde aanwezigen

Diep getroffen staan wij bij het graf van een jonge man.

Martinus Voorwinden uit Holland. Hij werd geboren op 26 Juni 1922 te 's-Gravendeel. Z.H. als zoon van Pieter Voorwinden en Bastiaantje v. Iperen. Een half jaar geleden kwam hij, verplicht om te werken hier naar Schwenningen en heeft hier in de fabriek gewerkt. Voor enkele weken werd hij door een ernstige ziekte overvallen, aan de gevolgen waarvan hij op 29 Jan. '44 gestorven is in het Stedelijke ziekenhuis te Villingen.

Het woord uit de Heilige Schrift waarnaar wij bij zijn graf willen luisteren en dat wij ter harte willen nemen zal het lied der Engelen zijn uit Jesaja 6:3
Heilig, heilig, heilig is de Heere der Heerscharen;
alle landen zijn vol van Zijn eer.

Beste bedroefden

Heilig, heilig, heilig is de Heere der heerscharen. Zijn oordeel gaat met kracht over de gehele wereld. Alle landen zijn vol van Zijn eer. Met Zijn wil en toelating woedt de oorlog over alle landen en ontziet er geen een. Het is de stem van Zijn oordeel over de trotsche zekerheid en het trotse zelfgevoel van de Europeesche cultuurwereld, over de waan van de moderne Mensch aan God gelijk te zijn, dat deze verschrikking moest komen. Schuldigen worden met de onschuldigen erin meegetrokken.

Zooals Hij zijn zon laat schijnen over de boozen en over de goeden, zoo gaat nu het vuur van Zijn oordeel over beiden gelijkelijk.

Heilig, heilig, heilig is onze geliefde ontslapene uit zijn vaderland en uit zijn ouderlijk huis gerukt en vindt nu in den vreemde zijn graf.

Zelfs niet als dode mag hij in zijn geboortedorp terugkeren. Wij allen voelen dat smartelijk meeleven met zijn ouders en verdere familie. Gods donkere wegen doen ons allen diep in het hart pijn. Hoe onbegrijpelijk zijn Zijn oordelen en hoe ondoorzoekelijk zijn wegen. Wie heeft de zin des Heeren gekend en wie is Zijn Raadgever geweest? Dit woord van de onbegrijpelijke wegen onzes Gods besluit de apostel Paulus met de woorden: 'Uit Hem, en tot Hem en door Hem zijn alle dingen. Hem zij de eer in eeuwigheid'.

Beste bedroefden,

Zo willen ook wij in geloof spreken in dit moeilijke uur: Hem zij de eer, in eeuwigheid alle landen zijn vol van Zijn eer.

Ze zijn niet slechts vol van de dreun van Zijn oordeelswoord, dat wij in deze tijden allereerst vernemen, maar ze zijn ook vol van het woord van Zijn genade dat Hij in Zijn Christus tot alle landen richt. De Zoon Gods is de Redder en Heiland der gehele wereld, van alle landen. En dat ervaren we innig dankbaar in dit ogenblik nu een arm menskenkind zo ver van Zijn Vaderland op jonge leeftijd begraven moet worden. Mensen scheiden de landen van elkaar en doen ze tegenover elkaar staan. Maar aan Christus, den Zoon Gods, is gegeven elke macht in hemel en op aarde. Hem behoren alle landen van de arme, zo verscheurde, aarde. Waar wij ook zijn, bevinden we ons in Zijn sterke hand.

Waar wij ook rusten, zijn we in Zijn Vrede.

Alle landen behoren Hem

De eer, waarvan de engelen (in Jesaja) zingen, is de neerbuigende genade van de grote God uit zijn heerlijke hemel tot de arme aarde. Dat zij hiertoe verwaardigd is geworden, is de eer waarvan alle landen vol zijn. Niet wat zij zelf verwerven en tot stand brengen is hun eer, maar dit is het, dat God uit hen allen zijn gemeente roept en in Christus Zijn Zoon.

Hij heeft over alle landen het kruis der vergeving opgericht en de weg geopend tot terugkeer uit deze slechte, boze wereld naar zijn vrede. Hij geeft zijn gelovigen en enige vrede die op deze wereld mogelijk is, vrede met God.

Hij maakt ons arm, gejaagd, onrustig, stil en getroost in de liefde des Vaders. Waar wij ook zijn, in welke landen onze weg ons voert, over allen staat het kruis van de Verlosser der wereld en geeft ons vrede.

En, Christus is voor allen opgestaan en heeft de overwinning over dood en hel behaald. Het Hoofd der gemeente draagt en bewaart al zijn leden en vergeet er geen, in welk land zij ook

door de dood zijn overvallen geworden, in den vreemde of in het vaderland, in het grauwezame van den veldslag of bij vreedzame arbeid. De landsgrenzen zijn voor Zijn roep tot opstandig ook Zijn Groten Dag van geen belang. De ganse aarde is van Hem. Mocht gij bedroefden, in geloof Zijn hand grijpen en U laten leiden door het donkere dal der wereld, tot Hij al de zijnen tezamen brengt in zijn heerlijke Rijk. Daar zullen ze allen uit alle volken en talen met nieuwe tongen en volkomen vreugde instemmen met het loflied der engelen en zaligen: Heilig, heilig, heilig is de Heere der Heerscharen, alle landen zijn vol van zijn eer.

Gez. 273:11

Hoor onze smeekgebeden!
heer, redt uit alle nood
Sterk onze wankle schreen
en leer ons tot den dood
op uwe hoede en zegen
vertrouwen, vroom van zin;
zoo voeren onze wegen
Gewis ten hemel in.

Amen

Gebed: Onze Vader

Inzegening

Zegen

Stadtpfarrer Schäfer

Daarna werd het lichaam van Martinus Voorwinden aan de aarde toevertrouwd.
Stadtpfarrer Schäfer

De vertaling is van Ds. C.E.A.J. Gerrits, Hervormd predikant te 's-Gravendeel.